

VRHOVNO SODIŠČE
REPUBLIKE SLOVENIJE

Evidenčna številka: VS00053955

Datum odločbe: 30.12.2021

Opravična številka II.stopnje: VSL Sodba VII Kp 2476/2018

Senat: Branko Masleša (preds.), Barbara Zobec (poroč.), mag. Kristina Ožbolt, Mitja Kozamernik, dr. Primož Gorkič

Področje: KAZENSKO PROCESNO PRAVO

Institut: svoboda govora - razžalitev - odklonilno ločeno mnenje

Zveza: KZ-1 člen 158, 158/1. URS člen 39. Konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (EKČP) člen 10

Jedro

Vrhovno sodišče mora - tako kot druga redna sodišča - zagotavljati enak obseg sodnega varstva človekovih pravic, kot ga je mogoče zahtevati pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije in Evropskim sodiščem za človekove pravice. Zato pri razlagi besedila ZKP ni mogoče izhajati iz 158. člena Ustave, ki sicer narekuje utesnjujočo razlago določb o izrednih pravnih sredstvih, tj. da je poseganje v pravna razmerja, urejena s pravnomočno odločbo državnega organa, mogoče odpraviti, razveljaviti ali spremeniti le v primerih in po postopku, določenih z zakonom. Nasprotno, zaradi zagotavljanja celovitega dostopa do sodnega varstva svobode govora pred Vrhovnim sodiščem je treba relevantne določbe ZKP razlagati širše, skladno z namenom zagotoviti učinkovito sodno varstvo človekovih pravic (četrti odstavek 15. člena Ustave).

V okoliščinah, kakršne so v obravnavanem primeru, zato Vrhovno sodišče sprejema razlago, po kateri je treba določilo 5. točke 372. člena ZKP razlagati tako, da je treba pri presoji, ali je z odločbo o kazenski sankciji sodišče "prekoračilo pravico, ki jo ima po zakonu", upoštevati načelo sorazmernosti kot del presoje, ali je z izpodbijano odločbo kršena svoboda govora, kot jo zagotavljata 39. člen Ustave in 10. člen EKČP. To pomeni, da bo v tem kontekstu Vrhovno sodišče - še vedno v mejah vložnikovih navedb (prvi odstavek 424. člena ZKP) - presojalo tudi, ali je sodišče z izbiro in odmero kazenske sankcije ostalo v mejah dopustnega, sorazmernega posega v navedeno svoboščino.

Izrek

I. Zahtevi za varstvo zakonitosti se ugodi tako, da se obsojenemu A. A. za kaznivo dejanje po prvem odstavku 158. člena v zvezi z drugim odstavkom 168. člena Kazenskega zakonika

i z r e č e

sodni opomin.

II. V preostalem se zahteva zavrne.

Obrazložitev

A.

1. Okrajno sodišče v Ljubljani je s sodbo VI K 2476/2018-40 dne 10. 4. 2019 obsojenega A. A. spoznalo za krivega kaznivega dejanja razžalitve po prvem odstavku 158. člena v zvezi z drugim odstavkom 168. člena Kazenskega zakonika (v nadaljevanju KZ-1) in mu izreklo denarno kazen v skupni višini 1260,90 EUR. Odločilo je tudi, da se bo denarna kazen, če je ne bo mogoče prisilno izterjati, izvršila z zaporom, in da je obsojenec dolžan plačati stroške kazenskega postopka. Višje sodišče v Ljubljani je s sodbo VII Kp 2476/2018 dne 1. 4. 2020 zavrnilo obsojenčevo pritožbo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

2. Zoper pravnomočno sodbo je obsojenčev zagovornik vložil zahtevo za varstvo zakonitosti. V njej zatrjuje kršitev določb kazenskega postopka (2. in 3. točka prvega odstavka 420. člena Zakona o kazenskem postopku; v nadaljevanju ZKP), kršitev kazenskega zakona (1. točka prvega odstavka 420. člena ZKP), kršitev 22., 23., 25. in 39. člena Ustave ter 6. in 10. člena Konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju EKČP). Predlaga, naj Vrhovno sodišče izpodbijano sodbo spremeni tako, da obsojenca oprosti obtožbe, podrejeno pa, naj sodbo razveljavi in vrne v ponovno sojenje pred drugim sodnikom.

3. Na vloženo zahtevo je odgovorila vrhovna državna tožilka Mirjam Kline. Predlaga, naj Vrhovno sodišče zahtevo zavrne. Pri tem izhaja iz stališča, da je podana kolizija med svobodo govora (39. člen Ustave) in pravico do varstva osebnega dostojanstva (34. člen Ustave) in varstva osebnostnih pravic (35. člen Ustave), med katere sodi tudi pravica do varstva časti in dobrega imena. Z vidika prispevka obsojenčeve izjave k javni razpravi o vprašanih javnega pomena ocenjuje, da obsojenec v trenutku, ko je izrekel sporno besedo, v takšni razpravi ni sodeloval in niti ni mogel k njej prispevati. Po njenem mnenju sporna izjava, izrečena med neposrednim izvajanjem sodne oblasti, pomeni napad na osebnost oškodovanke kot razpravljajoče sodnice in s tem uradne osebe. V svojem odgovoru je dejansko stanje obravnavane zadeve primerjala z dejanskim stanjem, na katero se nanaša odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 in - glede na okoliščine obravnavane zadeve - ugotavlja, da je kontekst obsojenčeve izjave bistveno drugačen. Po njenem mnenju ni mogoče prepoznati politično-satiričnega ali drugega konteksta izjave, razen žaljenja oškodovanke, razpravljajoče sodnice. Hkrati ocenjuje, da je glede zatrjevanja kršitve pravice do nepristranskega sodišča (zaradi sodelovanja višje sodnice Stanke Živič) prekludiran in da zmotno razume odločbo o stroških postopka kot odločbo o denarni kazni.

4. Odgovor vrhovne državne tožilke je bil vročen obsojencu in njegovemu zagovorniku. O odgovoru se je izjavil obsojenec, ki v bistvenem pritrjuje navedbam v zahtevi. Hkrati obsežno komentira tek in izid kazenskega postopka, ki je tekel zoper B. B.

B. - I

Ugotovljena dejstva, pomembna za presojo

5. Obsojenec je bil spoznan za krivega kaznivega dejanja razžalitve sodnice, tj. uradne osebe v smislu prvega odstavka 99. člena KZ-1, ki ga je storil

1. "s tem, da je dne 13. 4. 2017 ... v sodni dvorani Okrožnega sodišča v Ljubljani, okrožni sodnici [oškodovanki] ... ko je v zvezi s funkcijo v zadevi zoper obdolženca B. B., IV K 53384/2017, odredila, da se javnost odstrani iz dvorane, rekel 'prasica'."

6. Prvostopenjsko sodišče je svojo presojo oprlo tudi na naslednje dejanske ugotovitve (8., 21. in sledeče točke obrazložitve prvostopenjske sodbe):

(i) da širši kontekst izrečenih besed predstavlja kazenski postopek zoper B. B., ožji kontekst izrečenih besed pa predstavlja razglasitev sodbe in sklepa o ponovnem priporu B. B., konkretnije podajanje razgovorov za ponovno odreditev pripora;

(ii) da se je navzoča javnost pri tem vznemirila in začela vzklikati žaljivke, zaradi česar je oškodovanka odredila, naj navzoči predstavniki javnosti zapustijo razpravno dvorano;

(iii) da se je po odredbi, naj zapustijo dvorano, obsojenec, ki je sedel v prvi klopi, obrnil k oškodovanki, jo pogledal in jezno izrekel besedo "prasica," pri tem pa je s prstom kazal proti njej in ji žugal;

(vi) da je poleg oškodovanke te besede slišala le še priča C. C., priča D. D. pa že ne več; in

(vii) da je bil obsojenec osebno prepričan v nedolžnost B. B., da je kot del splošne javnosti sojenje intenzivno spremljal (ter k temu spodbujal tudi druge) in da se je aktivno udeleževal javne razprave o postopku zoper B. B..

O vsebini zahteve

7. Jedro zahteve predstavlja stališče, da je s pravnomočno sodbo kršena svoboda govora, ki jo zagotavljata 39. člen Ustave in 10. člen EKČP. To stališče vložnik opira:

(i) na razlago izraza "prasica", pri čemer črpa iz Slovarja slovenskega knjižnega jezika in literarnih del, konkretnije politične satire "Živalska farma" Georgea Orwella;

(ii) na kontekst izrečenih besed, pri čemer izpostavlja obsojenčeve aktivnosti (protesti pred sodiščem, pisanje spletnega dnevnika) v javni razpravi o postopku zoper B. B. (5. razdelek zahteve) in ožji kontekst dogodka (razglasitev sodbe);

(iii) na ravnanje oškodovanke, ki naj bi obsojenca ovadila z namenom maščevanja in zastraševanja (5. razdelek zahteve);

(iv) na presojo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije, Ustavnega sodišča Republike Slovenije, Evropskega sodišča za človekove pravice in Vrhovnega sodišča ZDA, ki jo obsežno navaja in povzema v 2. razdelku zahteve;

(v) in na stališča pri vrednotenju konteksta izrečene besede, ki so po mnenju vložnika napačna: da naj bi obsojenec z izjavo motil kazenski postopek (ki ga po mnenju vložnika med odhajanjem iz dvorane ni

mogoče motiti, niti ne more motenja pomeniti ena sama beseda); da je mogoče motenje na glavni obravnavi kazensko sankcionirati (pri čemer po mnenju vložnika med motenjem postopka in kazensko sankcijo ne more biti povezave, zlasti ker so za motenje postopka predvidene druge sankcije); da kritika sodišča na glavni obravnavi ni dovoljena (v vsakem primeru pa po mnenju vložnika ne more pomeniti kaznivega dejanja); da je imel obsojenec namen zaničevanja oškodovanke (pri čemer je, tako vložnik, imel le namen ocenjevati njeno delo, po merilih, ki izhajajo iz že omenjene politične satire "Živalska farma" - o čemer naj se sodišče ne bi opredelilo, ob tem pa se sklicuje tudi na izpovedbo oškodovanke); in da je sodišče prestrogo odmerilo denarno kazen in kot obteževalno okoliščino štelo kasnejšo ponovitev izjave v javnosti.

S temi navedbami vložnik ne izpodbija ugotovitve v pravnomočni sodbi, da njegova izjava pomeni negativno vrednostno sodbo. Za vložnika je sporna ugotovitev v pravnomočni sodbi, da takšna izjava ne predstavlja kritike oškodovankinega ravnanja, ampak da meri le na osebnost oškodovanke in je torej namenjena le žaljenju in zaničevanju oškodovanke.

Te navedbe najprej pomenijo zatrjevanje kršitve kazenskega zakona iz 1. točke 372. člena ZKP. Vložnik namreč smiselno zatrjuje okoliščine iz tretjega odstavka 158. člena KZ-1, po katerem se na kaznuje, kdor se o drugi osebi žaljivo izrazi v resni kritiki, pri izpolnjevanju politične ali druge družbene dejavnosti, obrambi kakšne pravice ali varstvu upravičenih koristi, če se iz načina izražanja ali iz drugih okoliščin vidi, da tega ni storil z namenom zaničevanja.

Navedbe, s katerimi vložnik graja odločbo o kazenski sankciji, je Vrhovno sodišče - iz razlogov, ki so pojasnjeni v nadaljevanju - presojalo kot kršitev kazenskega zakona iz 5. točke 372. člena ZKP.

8. Poleg očitka kršitve svobode govora vložnik smiselno zatrjuje tudi sledeče kršitve določb kazenskega postopka:

(i) kršitev iz 11. točke prvega odstavka 371. člena ZKP, ker naj sodišče ne bi "predstavilo izvedenih dokazov, saj povzema le izpovedbo obdolženca, niti v enem stavku pa ne izpovedb oškodovanke ... ali prič" (prvi odstavek 4. razdelka zahteve);

(ii) kršitev določb kazenskega postopka iz 3. točke prvega odstavka 420. člena ZKP v pritožbenem postopku, ki jih je treba presojati z merili 23. člena Ustave in prvega odstavka 6. člena EKČP; vložnik zatrjuje, da je o pritožbi zoper prvostopenjsko sodbo odločala višja sodnica, ki je odločala o pritožbi zoper prvostopenjsko obsodilno sodbo, ki jo je B. B. izrekla oškodovanka, in o pritožbi zoper kasnejšo oprostilno sodbo, ki je bila izrečena B. B. Vložnik navaja, da je postopek zoper obsojenca "le stranska veja" postopka zoper B. B., "v katerem" je obsojenec oškodovanko "označil za prasico" in da bi višjo sodnico, če bi bil seznanjen, da bo odločala o pritožbi v obravnavani zadevi, izločil, vendar tega ni mogel, "glavne obravnave" pa ni bilo. S tem vložnik zatrjuje okoliščine, ki vzbujajo dvom o nepristranskosti višje sodnice (6. točka prvega odstavka 39. člena ZKP);

(iii) kršitev določb kazenskega postopka iz 5. točke prvega odstavka 371. člena ZKP: vložnik je v besedilu zahteve posredoval obsojenčevo izjavo, v kateri navaja, da naj ga oškodovanka preganja kot zasebna tožnica in ne s pomočjo državnega tožilca. Te navedbe je treba presojati kot očitek kršitve predpisov o tem, ali je podana obtožba upravičenega tožilca, v njihovem okviru pa bo Vrhovno sodišče presodilo tudi očitke o maščevalnem oziroma zastraševalnem motivu oškodovankinega predloga za pregon; in

(iv) kršitev prepovedi spremembe sodbe v škodo obdolženca (10. točka prvega odstavka 371. člena ZKP v zvezi z 385. člena ZKP), ker naj bi višje sodišče z odločbo o stroških postopka dejansko v obsojenčevo škodo poseglo v odločbo o denarni kazni.

Izhodišča in obseg presoje

9. V obravnavani zadevi obsodilna sodba pomeni poseg v svobodo govora, ki jo varujeta 39. člen Ustave in 10. člen EKČP. Ustaljen pristop k zagotavljanju sodnega varstva pri presoji, ali je tak poseg skladen z ustavnimi in konvencijskimi merili, je celovita presoja vseh okoliščin primera (v presoji Evropskega sodišča za človekove pravice, na primer Nikula proti Finski, št. 31611/96 z dne 21. 3. 2002, 44. točka obrazložitve; med drugimi tudi Skalka proti Poljski, št. 43425/98 z dne 27. 5. 2003, 35. točka obrazložitve). Šele tako je zagotovljena celovita presoja z vidika načela sorazmernosti in celovita presoja upoštevnosti in zadostnosti razlogov za poseg (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-300/16 z dne 17. 6. 2021, 14. točka obrazložitve). Meril, ki se pri tem upoštevajo, na tem mestu ni treba ponavljati. V presoji Ustavnega sodišča Republike Slovenije so ta merila povzeta v odločbah Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 (8. - 12. točka obrazložitve), Up- 417/16-23 z dne 18. 3. 2021 (15. - 20. točka obrazložitve) ter Up-300/16 z dne 17. 6. 2021 (12. - 15. točka obrazložitve) in jih Vrhovno sodišče v celoti sprejema.

10. Med ta merila sodi tudi izbira in odmera kazenske sankcije. Četudi se v ustavnosodni presoji in v presoji Evropskega sodišča za človekove pravice izbira in odmera kazenske sankcije izpostavlja pretežno v primeru izrekanja prostostne kazni (kazni zapora), pomeni presoja odločbe o kazenski sankciji neločljiv del presoje sorazmernosti kazenskopravnega posega v svobodo govora. Splošno izhodišče za presojo ustreznosti sankcije (v kontekstu presoje sorazmernosti posega) je zahteva, da je izbrana najmilejša sankcija, s katero je še mogoče uresničiti legitimni cilj posega v svobodo govora (prim. sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Axel Springer SE in RTL Television GmbH proti Nemčiji, št. 51405/12 z dne 21. 9. 2017, 56. točka obrazložitve; glej tudi ločeno mnenje dr. Katje Šugman Stubbs k odločbi Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-300/16 z dne 17. 6. 2021).

11. Besedilo ZKP med dovoljene razloge za vložitev zahteve za varstvo zakonitosti uvršča kršitve kazenskega zakona (1. točka prvega odstavka 420. člena ZKP), ki vključuje tudi vprašanje, ali je bila z odločbo o kazni, pogojni obsodbi ali sodnem opominu oziroma z odločbo o varnostnem ukrepu ali o odvzemu premoženjske koristi prekoračena pravica, ki jo ima sodišče po zakonu (5. točka 372. člena ZKP).

12. To pomeni, da besedilo ZKP zagovorniku in obsojencu ne dopušča vložitev zahteve za varstvo zakonitosti iz razlogov, določenih v 374. členu ZKP, tj. glede odločbe o kazni, pogojni obsodbi in sodnem opominu, če z njo sicer ni bila prekoračena zakonska pravica (5. točka 372. člena), vendar sodišče ni pravilno odmerilo kazni ali pa je nepravilno uporabilo določbe o omilitvi kazni, o odpustitvi kazni, o pogojni obsodbi ali o sodnem opominu oziroma teh določb ni uporabilo, čeprav so bili za to podani zakonski pogoji.

13. Izhajajoč iz golega jezikovnega pomena besedila ZKP to pomeni, da Vrhovno sodišče - tudi pri presoji kazenskopravnih posegov v svobodo govora - ne bi imelo pooblastil presoditi vseh okoliščin primera ter upoštevnosti in zadostnosti razlogov, ki so vodila sodišča pri izbiri in odmeri kazenske sankcije, kadar izdajo obsodilno sodbo ali sklep o sodnem opominu in s tem posežejo v svobodo govora.

14. Takšna razlaga besedila ZKP ni sprejemljiva. Vrhovno sodišče mora - tako kot druga redna sodišča - zagotavljati enak obseg sodnega varstva človekovih pravic, kot ga je mogoče zahtevati pred Ustavnim sodiščem Republike Slovenije in Evropskim sodiščem za človekove pravice. Zato pri razlagi besedila ZKP ni mogoče izhajati iz 158. člena Ustave, ki sicer narekuje utesnjujočo razlago določb o izrednih pravnih sredstvih, tj. da je poseganje v pravna razmerja, urejena s pravnomočno odločbo državnega organa, mogoče odpraviti, razveljaviti ali spremeniti le v primerih in po postopku, določenih z zakonom. Nasprotno, zaradi zagotavljanja celovitega dostopa do sodnega varstva svobode govora pred Vrhovnim sodiščem je treba relevantne določbe ZKP razlagati širše, skladno z namenom zagotoviti učinkovito sodno varstvo človekovih pravic (četrti odstavek 15. člena Ustave).

15. V okoliščinah, kakršne so v obravnavanem primeru, zato Vrhovno sodišče sprejema razlago, po kateri je treba določilo 5. točke 372. člena ZKP razlagati tako, da je treba pri presoji, ali je z odločbo o kazenski sankciji sodišče "prekoračilo pravico, ki jo ima po zakonu", upoštevati načelo sorazmernosti kot del presoje, ali je z izpodbijano odločbo kršena svoboda govora, kot jo zagotavljata 39. člen Ustave in 10. člen EKČP. To pomeni, da bo v tem kontekstu Vrhovno sodišče - še vedno v mejah vložnikovih navedb (prvi odstavek 424. člena ZKP) - presojalo tudi, ali je sodišče z izbiro in odmero kazenske sankcije ostalo v mejah dopustnega, sorazmernega posega v navedeno svoboščino.

B. - II

O kršitvah 39. člena Ustave in 10. člena EKČP - kršitve kazenskega zakona iz 1. točke 372. člena ZKP

16. V obravnavani zadevi ni sporno, ali sta sodišči v izpodbijani sodbi izhajali iz ustavnoskladnih meril ali ne. Ta merila sta nižji sodišči pravilno opredelili oziroma jim pritrdili v svojih sodbah (zlasti 10. -16., 18. in 22. točka obrazložitve sodbe sodišča prve stopnje; 5. točka obrazložitve sodbe pritožbenega sodišča). Sodišči sta prepoznali položaj, v katerem je podana kolizija oškodovankine pravice do časti in dobrega imena (varovana kot osebnostna pravica s 35. členom Ustave) in obsojenčeve svobode govora (39. člen Ustave), v katerem morata opredeliti pogoje za njuno sobivanje ter ovrednotiti vsebino, pomen in cilj vsake od teh pravic. Iz pravnomočne sodbe določno izhaja, da sta sodišči prepoznali tako pomen svobodnega izražanja v zadevah javnega pomena (med katere sodi tudi obsojenčevo javno udejstvovanje ob kazenski zadevi B. B.) kot tudi pomen časti in dobrega imena oškodovanke.

Kot smiselno poudari vložnik, je ključno vprašanje, ali treba svobodo govora zaščiti v okoliščinah konkretnega primera ali ne, tj. ali sta sodišči v konkretnem primeru ustrezno ovrednotili ustavnopravna merila, na podlagi katerih sta presodili teži obeh ustavno varovanih pravic.

17. Izhajajoč iz vložnikovih navedb (prvi odstavek 424. člena ZKP) se mora presoja izpodbijane sodbe osredotočiti na:

(i) pomen izjave, tj. izrečene besede "prasica", pri čemer je treba upoštevati "celovit, povprečen in osrednji pomen" njenega sporočila (prim. odločbi Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-417/16-23 z dne 18. 3. 2021, 28. točka obrazložitve);

(ii) položaj oškodovanke, na katero se obsojenčeva izjava nanaša;

(iii) prispevek izjave v javni razpravi o kazenski zadevi, v kontekstu katere je bila beseda "prasica"

izrečena; in

(iv) ugotovitev, da je obsojenec izjavo podal z namenom zaničevanja oškodovanke, tj. ali je pri obsojenčevem izjavljanju predmet javne razprave stopil v ozadje to mere, da je prešlo v izjavljanje o oškodovankini osebnosti.

Pomen izrečenih besed

18. Presoja pomena izrečenih besed je eden od pomembnejših delov presoje (Ustavno sodišče Republike Slovenije Up-417/23 z dne 18. 3. 2021, 28. točka obrazložitve). Pri presoji je treba izhajati z vidika povprečnega (v tem primeru) poslušalca, in upoštevati celovit, povprečen in osrednji pomen sporočila sporne izjave.

19. Posebnost obravnavane zadeve je odsotnost vsakršnega besedilnega konteksta obsojenčeve izjave. V tem se obravnavani dejanski stan bistveno razlikuje od dejanskega stanu, ki je bil podlaga stališčem v odločbah Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 in Up-417/16-23 z dne 18. 3. 2021. Odsotnost vsakršnega širšega besedilnega konteksta pomembno določa tudi presojno pomena izrečene besede. V tem primeru lahko sodišča to presojno opravijo pravzaprav le na podlagi (živega, aktualnega) pomena, ki jo besedi pripisuje slovaropisje.

20. V obravnavani zadevi sta nižji sodišči to presojno opravili, izhajajoč iz pomena, ki ga besedi "prasica" pripisuje Slovar slovenskega knjižnega jezika (17. točka obrazložitve prvostopenjske sodbe; 8. točka obrazložitve sodbe pritožbenega sodišča) in v besedi prepoznali "nizkoten izraz", ki označuje "drugega človeka kot ničvrednega oziroma malo vrednega" ter se uporablja kot psovka. Po njuni presoji ne gre za izraz, ki bi se nanašal na delo oziroma sposobnosti osebe.

21. Vložnik, nasprotno, besedo "prasica" prikazuje kot vrednostno sodbo, povezano z delom oškodovanke, tesno navezano na izvrševanje sodne oblasti v kazenski zadevi B. B. Hkrati izpostavlja literarni pomen označevanja človeka za prašiča, kot sporočilo, da takšnemu človeku ne bi smeli zaupati izvrševanja javne oblasti.

22. Po presoji Vrhovnega sodišča sta nižji sodišči pravilno ovrednotili pomen izraza "prasica." Nabor pomenov, ki jih ponujajo razpoložljivi slovarji,¹ izražajo osebne lastnosti posameznika (ničvreden, malovreden, umazan človek; človek, ki ima "negativne, nesprejemljive moralne lastnosti ali se mu to pripisuje"). Kot sinonime besedi "prasica" prepoznavamo izraze "ničvrednež, svinja, umazanec."

23. Vložnik je v kazenskem postopku in v zahtevi zatrjeval, da je treba pomen izrečene besede razumeti kot kritiko oškodovankinega dela in nje same, in naj bi sporočala, da je zlorabila svojo oblast. Pri tem se opira na literarno delo, politično satiro "Živalska farma" Georgea Orwella. Višje sodišče je takšno razlago zavrnilo v 8. točki obrazložitve sodbe.

Nedvomno je treba načeloma dopustiti, da kot resno kritiko v smislu tretjega odstavka 158. člena KZ-1 prepoznavamo tudi provokativno izražanje z uporabo metafor (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015, 25. točka obrazložitve). Vendar pa v konkretnem primeru po presoji Vrhovnega sodišča takšnega pristopa ni mogoče sprejeti pri vložnikovi razlagi besede "prasica." Prvič, vložnik se s tem pravzaprav zavzema za pristop, po katerem naj bi literarni pomen prisposodbe, na katero se sklicuje, sporočal "celovit, povprečen in osrednji pomen" besede. A naloga kazenskih sodišč v

obravnavanem primeru ne more biti ocenjevanje, katera (vložnikova ali katera druga) interpretacija dodeljevanja živalskih likov protagonistom literarnega dela je pravilna. Že zgolj okoliščina, da vložnik pričakuje določeno interpretacijo določenega literarnega dela, v tem primeru nasprotuje zahtevi, da se mora presoja pomena uporabljenega izrazja opreti na "celovit, povprečen in osrednji pomen" izraza, kot ga razume povprečni človek. In drugič, vložnik s sklicevanjem na omenjeno literarno delo poskuša hkrati nadoknaditi odsotnost besedilnega in zamenjati dejanski družbeni kontekst, v katerem je razžalil oškodovanko. Na mesto odsotnega besedilnega konteksta poskuša vložnik postaviti izbrano literarno besedilo, na mesto družbenega konteksta pa družbo v času nastanka literarnega dela (1945), ki ga - splošno znano - predstavlja totalitarna družba Sovjetske zveze. V okoliščinah tega primera ne eno ne drugo ni primerno za presojo "celovitega, povprečnega in osrednjega pomena" izjavljene besede v očeh povprečnega posameznika današnjega časa.

24. Pristop, ki ga ponuja vložnik, po presoji Vrhovnega sodišča kvečjemu povečuje tveganje neustreznega razumevanja izrečene besede in s tem neustreznega tehtanja med njegovimi in oškodovankinimi pravicami. Zato Vrhovno sodišče sprejema pomen besede "prasica", ki sta jo nižji sodišči oprli na njeno (aktualno, živo) uporabo, kot jo razgrinja Slovar slovenskega knjižnega jezika.

Položaj oškodovanke

25. Oškodovanka je bila razpravljajoča kazenska sodnica v zadevi B. B. Nobenega dvoma ni, da je njeno delo vzbujalo večji interes javnosti in da morajo biti meje svobode izražanja, ko gre za komentiranje njenega dela, širše (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015, 12. in 16. točka obrazložitve). Širših meja svobode izražanja ne uživajo le nosilci zakonodajne (ali izvršilne) veje oblasti (kot v Up-1128/12, 17. točka obrazložitve), ampak sleherni opazovalec delovanja sodne veje oblasti v Republiki Sloveniji.

26. Sodnike in sodnice je - kot nosilce javne oblasti - treba obravnavati kot absolutno javne osebe, kar pomeni, da so dolžni trpeti najhujše, še dopustne posege v njihove pravice iz 34. in 35. člena Ustave (Up-417/16-23 z dne 18. 3. 2021, 25. točka obrazložitve). Vendar pa to ne pomeni, da izražanje o delu sodne veje oblasti nima meja. Kot je poudarilo Ustavno sodišče, je treba nosilce javnih funkcij v določenih okoliščinah zavarovati "pred žaljivimi in zlonamernimi napadi, ki utegnejo vplivati na izvrševanje njihovih dolžnosti in pristojnosti in ki zmanjšujejo zaupanje javnosti vanje oziroma v institucijo, ki ji pripadajo" (Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015, 12. točka obrazložitve).

27. Vrhovno sodišče Republike Slovenije sledi ustaljenemu razumevanju, po katerem je pojem časti in dobrega imena večplasten. "V njem se prepletata zavest o lastni vrednosti (notranja, subjektivna čast) in spoštovanje človeka v družbi, njegova veljava v očeh drugih ljudi (zunanja, objektivna čast). Zunanja čast zajema človekovo delovanje v vsej njegovi celovitosti, tudi v poklicnem delovanju," kot je zapisalo Vrhovno sodišče v sodbi II Ips 22/2021 z dne 1. 9. 2021. Enako izhodišče sprejemata tudi Ustavno sodišče Republike Slovenije (prim. 8. točko obrazložitve odločbe Up-530/14-28 z dne 2. 3. 2017) in pravna literatura (npr. že A. Finžgar, Osebnostne pravice, SAZU, Ljubljana 1985, str. 86).

28. To pomeni, da ni mogoče togo ločevati izjav o oškodovankini osebnosti (izjave ad personam) in izjav o njenem delu (izjave ad rem). Zato tudi ni pomembno, da je oškodovanka, kot navaja vložnik, izjavo razumela kot napad na sprejeto odločitev, s čimer sicer utemeljuje tezo, da se je izjavljal le o njenem delu oziroma izvajanju sodne funkcije. Namesto strogega ločevanja med obema ravnema izjavljanja je treba ugotoviti, kdaj pri izjavljanju o nosilcu javne oblasti v ospredje pride osebna raven. Kot je poudarilo

Ustavno sodišče Republike Slovenije v odločbi Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 (19. točka obrazložitve):

1. "Varstva pravice do svobode izražanja ... ne uživajo tiste izjave, katerih izključni namen je sramotitev oziroma zaničevanje prizadete osebe. Pretirana in žaljiva kritika sama po sebi, brez obstoja drugih posebnih okoliščin, še ne pomeni izražanja, ki bi ga bilo mogoče označiti kot zaničevanje. Za sklep, da je bila izjava podana z namenom zaničevanja, je ključna ugotovitev, da se taka izjava ne nanaša več na predmet javne razprave, pač pa je v ospredju žalitev oziroma blatenje prizadete osebe. Zaničljiva izjava mora tudi zunaj konteksta polemične in pretirane kritike pomeniti osebno ponižanje. Bistvena značilnost take izjave je osebna žalitev, pri kateri je predmet javne razprave potisnjen v ozadje."

29. Povedano sporoča, da je goli pomen izrečene besede kvečjemu izhodišče za nadaljnjo presojo, ali je bila v ospredju obsojenčevega ravnanja žalitev, blatenje oškodovanke. Vrhovno sodišče sprejema presojo nižjih sodišč, da je obsojenčeva izjava sama po sebi sporočala (in povzročila) osebno ponižanje oškodovanke, ki je njegove besede "razumela kot napad na njeno osebnost in kot napad na njeno odločitev, ki jo je sprejela." (8. točka obrazložitve prvostopenjske sodbe). Ali so obsojenčeve izjave presegle meje javne razprave tako, da "je v ospredju žalitev oziroma blatenje prizadete osebe," pa je odvisno od pravilne presoje njihovega konteksta.

Družbeni kontekst izrečene besede: kazenska zadeva B. B. in javna razprava

30. Nižji sodišči sta prepoznali tako širši kot ožji kontekst obsojenčeve izjave. Širši kontekst njegove izjave predstavlja javna razprava o kazenski zadevi B. B., v kateri je bil obsojenec aktivno udeležen. Tudi obsojenčevo spremljanje glavne obravnave in razglasitve sodbe kritičnega dne je treba razumeti v funkciji njegovega udeleževanja v javni razpravi o tej zadevi. Za obsojenca in širšo javnost je bila javnost obravnave pomemben, če ne celo izključni vir podatkov o tem, kako oškodovanka izvaja sodno oblast v zadevi B. B. Hkrati je bilo obsojenčevo javno udejstvovanje pomemben vir podatkov za preostanek zainteresirane javnosti.

Vložnik in obsojenec (v izjavi na odgovor vrhovne državne tožilke) sporočata, da gre za odziv na - po obsojenčevem mnenju - nezakonito in neustavno voden kazenski postopek zoper B. B.. Nobenega dvoma ni, da spada (tudi laično) vrednotenje zakonitosti in ustavnosti ravnanj sodne veje oblasti v samo jedro javnega nadzora nad delom sodišč, ki ga zagotavlja 24. člen Ustave. Vendar pa ta ugotovitev ne spreminja že tako širokega polja izražanja, ki so ga dolžni trpeti sodniki in sodnice kot nosilci sodne oblasti. Enako na širino svobode izražanja in njene meje ne vpliva (i) dejstvo, da spremljajoča javnost - katere del je bil tudi obsojenec - ni imela drugih vzvodov, kot je javna, ostra, provokativna, tudi šokantna kritika ravnanja sodišča, in ne (ii) dejstvo, da so bili osebno trdno prepričani v nedolžnost B. B. in krivičnost kazenskega postopka zoper njega.² Še posebej pa na širino ustavno varovanega polja obsojenčevega izražanja ob razglasitvi sodbe ne more vplivati kasnejši potek in izid kazenskega postopka zoper B. B.

31. Ožji kontekst obsojenčeve izjave predstavlja dogajanje v razpravni dvorani. Pri tem ni pomembno, ali je obsojenec motil kazenski postopek, ali izrečena beseda sploh lahko pomeni motenje postopka in ali je besedo izjavil med odhajanjem iz dvorane (o čemer obsežneje vložnik v zahtevi). Ključno je, da je obsojenec besedo "prasica" izrekel oškodovanki kot odziv po razglasitvi njenih odločitev (o obtožbi in o priporu) v kazenski zadevi B. B.

32. Prvostopenjsko sodišče je kot eno od okoliščin pri vrednotenju ožjega konteksta obsojenčeve izjave in njegovega prispevka k javni razpravi o zadevi B. B. prepoznalo prostorski in časovni trenutek izjavljanja,

tj. čas, ko je oškodovanka neposredno izvrševala sodno funkcijo (23. točka obrazložitve prvostopenjske sodbe). Presodilo je, da v času, ko oškodovanka z razglasitvijo razlogov svoje odločitve še ni končala, ni bilo prostora za javno razpravo o zadevi B. B. (25. točka obrazložitve); prednost mora imeti izvajanje sodne oblasti in zagotavljanje pogojev zanjo. V tej okoliščini prvostopenjsko sodišče prepoznava prekoračitev meje varstva svobode govora in s tem nesorazmeren poseg v oškodovankine osebnostne pravice (26. točka obrazložitve sodbe). Temu stališču je višje sodišče pritrdilo (8. in 9. točka sodbe pritožbenega sodišča). Zapisalo je, da "javnost v sodni dvorani pravice do komentiranja sodnih odločitev tekom izvajanja sodne funkcije preprosto nima."

33. Takšno stališče je preostro. Po presoji Vrhovnega sodišča meja svobode izražanja ni mogoče oblikovati tako, da jih togo zamejimo na prostor (sodno dvorano) in na čas izvajanja sodne oblasti (med vodenjem postopka). S tem seveda ni izključeno izrekanje ukrepov zaradi motenja reda ali celo oviranja dela sodišča. Pri presoji posegov v svobodo izražanja pa mora imeti sodišče vedno pred očmi tiste okoliščine, od katerih je odvisna presoja, ali se izgovorjena beseda v zadostni meri oddalji od konteksta javne razprave, da preide v žalitev oziroma blatenje oškodovanca. Časovni in prostorski vidik izjavljanja sta lahko sestavni del presoje, vendar sami zase ne moreta biti odločilni. Pretirana osredotočenost na omenjena vidika izjavljanja vodi v preozko in preveč togo presojo konteksta izjavljanja in njegovega prispevka k javni razpravi.

34. Kljub izpostavljenim stališčem nižjih sodišč je mogoče v pravnomočni sodbi prepoznati, da sta prostorski in časovni vidik za nižji sodišči le del okoliščin, ki sta jih upoštevali. Stališče, ki ga posebej strogo zapiše višje sodišče, samo zase vendarle ne zanika varstva svobode obsojenčevega izražanja, ampak tvori le del celovite presoje okoliščin primera.

Celovita presoja trka oškodovankinega in obsojenčevega položaja

35. Sklep, ki sta ga napravili nižji sodišči, je po presoji Vrhovnega sodišča pravilen: prednost mora imeti kazenskopravno varstvo oškodovankine pravice do časti in dobrega imena.

36. Sodišči sta pred seboj na eni strani imeli okoliščine, ki govorijo v prid varstvu obsojenčevega položaja in njegove svobode govora.

Med te okoliščine, tudi po presoji Vrhovnega sodišča, nedvomno sodi vpetost obsojenčeve izjave v ožji in širši kontekst kazenske zadeve B. B., ter oškodovankin položaj razpravljajoče sodnice. Ustaljeno stališče (ustavno)sodne presoje je, da so meje svobode govora, kadar gre za razpravo o zadevah javnega pomena, še posebej široke. To velja, nedvomno, tudi za razpravo o delovanju sodstva (npr. Evropsko sodišče za človekove pravice, Baka proti Madžarski, št. 20261/12 z dne 23. 6. 2016, veliki senat, 159. točka obrazložitve). Zato, kot že poudarjeno, ni dvoma, da oškodovanka sodi med tiste, ki morajo zaradi izvajanja sodne oblasti trpeti najhujše (a še dopustne) posege v čast in dobro ime.

Širši kontekst obsojenčeve izjave, tj. postopanje v zadevi B. B., je z obsojenčevo izjavo dovolj tesno povezan, da je mogoče v njegovi izjavi prepoznati šibko, a vendarle zadostno dejansko podlago. Vložnik ne nasprotuje stališču nižjih sodišč, da pomeni obsojenčeva beseda vrednostno sodbo, namenjeno oškodovanki, in ne izjavo o dejstvih. Vrednostne sodbe uživajo varstvo v okviru svobode govora, če ima posameznik zanje zadostno dejansko podlago. Zaradi poudarjeno ozkega polja posegov v svobodo govora v primerih, kot je pred nami, zahteve po dejanski podlagi ne smejo biti previsoke. Zato se obsojenčevega odziva ne sme obravnavati ločeno od širšega konteksta zadeve B. B. in okoliščin, ki jih je obsojenec - sicer

pravni laik - intenzivno spremljal, se nanje odzival in jih vrednotil.

Enako v prid varstvu obsojenčevega položaja govori ožji kontekst, tj. izvrševanje pravice javnosti sojenja (24. člen Ustave), ki je bila podlaga obsojenčevemu širšemu udejstvovanju v razpravah o kazenski zadevi B. B. V luči tretjega odstavka 158. člena KZ-1 obsojenčevemu delovanju v zvezi s kazensko zadevo B. B. zato ni mogoče odreči opravljanja "družbene dejavnosti", primerljive novinarskemu poklicu in politični dejavnosti.

37. V obravnavanem primeru je zato treba izhajati iz domneve v prid varstvu svobode govora. To pomeni, da morajo biti okoliščine, ki govorijo v prid varstvu oškodovankinega položaja, še posebej prepričljive. To so okoliščine, iz katerih bo mogoče prepoznati zaničevalni namen obsojenčeve izjave, zaradi katerih bo, kot poudarjeno, utemeljen sklep, da se izjava "ne nanaša več na predmet javne razprave, pač pa je v ospredju žalitev oziroma blatenje prizadete osebe" in da izjava "tudi zunaj konteksta polemične in pretirane kritike" pomeni osebno ponižanje.

Takšna okoliščina je - tudi po presoji Vrhovnega sodišča - najprej pomen izrečene besede. Vložnik se v zahtevi sklicuje na stališča domačih, mednarodnih in tujih sodišč, iz katerih naj bi izhajalo, da tovrstno izražanje vendarle uživa pravno varstvo. V že navedeni sodbi Skalka proti Poljski, na katero se sklicuje vložnik, je Evropsko sodišče za človekove pravice prepoznalo žaljiv pomen izrazov, s katerimi je pritožnik označil sodnika, kot so "nek bedak", "omejeni posameznik" in "izjemni kreten." Pritožnik je te izraze navedel v pismu predsedniku sodišča in s temi izrazi grajal drugega sodnika. V pismu, tako sodišče, ni izrazil konkretnih in razumnih očitkov, ki bi bili podlaga takšnemu odzivu. Evropsko sodišče je kršitev 10. člena EKČP ugotovilo zaradi nesorazmerne kazenske sankcije - in ne zaradi zmotne presoje pomena uporabljenega besedišča (36. in sl. točke obrazložitve sodbe). K ugotovitvi kršitve 10. člena EKČP je nesorazmernost sankcije vodila Evropsko sodišče tudi v zadevi Pias Pires de Lima proti Portugalski (št. 70465/12 z dne 12. 2. 2019), in ne pomen trditve (ki so v navedeni zadevi sicer pomenile trditve o dejstvih in ne vrednostno sodbo sodnika, kot v obravnavanem primeru).

Obravnavanemu primeru se v večji meri približujejo okoliščine, ki jih je Evropsko sodišče obravnavalo v sodbi Gavrilovici proti Moldaviji (št. 25464/05 z dne 15.12.2009). Evropsko sodišče je obravnavalo kazensko obsodbo pritožnika, ki je uradnika, člana komisije, ki je odločala o finančni pomoči pritožnikovi družini, označil za "fašista." Med pritožnikom in uradnikom je dlje časa tlel spor, s katerim so bili navzoči člani komisije seznanjeni. Pritožniku je bila izrečena kratka, petdnevna prostostna kazen. Jedro sodbe pa je presoja, da moldavska sodišča niso ponudila zadostnih in ustreznih razlogov o nujni družbeni potrebi (pressing social need) za svojo odločitev, pri čemer je - glede na okoliščine primera - prepoznalo minimalen učinek pritožnikovih izjav.

V zadevi Lešnik proti Slovaški (št. 35640/97 z dne 11. 6. 2003) je Evropsko sodišče prepoznalo žaljivost (nedokazanih) trditve o podkupljivosti, maščevalnosti in zlorabi oblasti tožilca, ki jih je pritožnik oblikoval v pismu predstojniku tožilskega organa. V pismu, ki je bilo kasneje (s sodelovanjem pritožnika) objavljeno, je sicer prepoznalo prispevek k javni razpravi o tožilčevemu delu, a hkrati tudi stopnjevanje prizadetosti tožilčevega ugleda. V sodbi, s katero je bila pritožniku izrečena pogojna obsodba z določeno kaznijo zavora, ni prepoznalo kršitve 10. člena EKČP.

Stališča Evropskega sodišča sporočajo najprej, da morajo sodišča previdno in celovito presoditi okoliščine obravnavanega primera. Beseda "prasica", glede na predstavljeno, nedvomno sodi v sfero žaljivega. Nobenega dvoma ni, da je takšna izjava, izrečena zasebno ali javno, za naslovnika ponižujoča, njeno

sporočilo pa je v zanikanju vsakršne vrednosti osebe, na katero se nanaša. Pri tem ni mogoče slediti vložniku, ki poskuša obsojenčevo izjavo predstaviti kot odziv na oškodovankino izvajanje sodne oblasti in ne kot vrednotenje njene osebnosti. Beseda "prasica" zaradi intenzivnosti svojega ustaljenega pomena, ob hkratni odsotnosti vsakršnega besedilnega konteksta v tem primeru (drugače kot v zadevah, ki jih je obravnavalo Ustavno sodišče v že navedenih odločbah Up-1128/12 in Up-417/16), ne dopušča razlikovanja med poklicno in osebno sfero oškodovanke. Izrečena je bila v javnosti, brezpogojno in neposredno, podkrepljena z obsojenčevimi telesnimi kretnjami. Njena sporočilnost neposredno prizadeva jedro obeh plasti oškodovankine časti in dobrega imena, ti. notranje časti (tj. občutek lastne vrednosti) in ti. zunanje časti (tj. oškodovankine vrednosti v družbi, katere neločljiv del je njena sodniška funkcija). Takšna izjava je nedvomno zaničevalne narave; z njo je obsojenec, kot sta ugotovili tudi nižji sodišči, v ospredje postavil oškodovanko in lastno vrednostno oceno njene osebne manjvrednosti, ne pa (pretežno) razpravo o kazenski zadevi, v kateri je sodila, ali o njenem sodniškem delu. Vrhovno sodišče zato sprejema razloge pravnomočne sodbe (glej 28. točko obrazložitve sodbe sodišča prve stopnje).

38. Ta sklep dodatno utrjujejo druge ugotovljene okoliščine izjave, ki jo je namenil oškodovanki. Ni mogoče spregledati, da obsojenčeve izjave - razen oškodovanke in priče B. Ž. - ni slišal nihče drug (vse dokler je, kot je ugotovilo prvostopenjsko sodišče, ni javno obelodanil obsojenec sam; 8. in 30. točka obrazložitve prvostopenjske sodbe).

Takšna okoliščina - komaj slišana, osamljena beseda, ob glasnemu vzklikanju drugih navzočih in splošnem nemiru v dvorani - bi bila lahko odločilna, če bi bilo za odločitev v kazenskem postopku bistveno, ali je poseg v obsojenčevo svobodo govora nujen "zaradi varovanja avtoritete in nepristranskosti sodstva" (drugi odstavek 10. člena EKČP). To je tudi bistvo vložnikovih trditev, da je v konkretnem primeru treba odgovoriti na vprašanje, ali je obsojenčeva izjava "prerasla v destruktiven in neupravičen napad, katerega namen je bil spodkopavanje zaupanja javnosti v integriteto pravosodnega sistema kot celote." Pri tem se sklicuje na že navedeno odločbo Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015 (17. točka obrazložitve) in sodbo Evropskega sodišča za človekove pravice Marian Maciejewski proti Poljski (št. 34447/05 z dne 13. 1. 2015, 79. točka obrazložitve).

Vendar pa vložnik spregleda, da se obe stališči v navedenih odločbah nanašata na presojo legitimnosti omejevanja svobode govora zaradi varovanja avtoritete in nepristranskosti sodstva (ne na omejevanje zaradi varstva ugleda in pravic drugih) in da je mogoče ustavnoskladno presojo očitkov kaznivega dejanja razžalitve opraviti samostojno, ne glede na učinke obsojenčeve izjave na avtoriteto sodstva (prim. 18. točka obrazložitve odločbe Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015). Bistvo kazenskopravnega očitka - in s tem tudi cilja posega v obsojenčev položaj - je v tem primeru "zavarovanje ugleda ali pravic drugih ljudi", konkretneje oškodovanke, četudi v kontekstu izvajanja sodne oblasti (prim. presojo Evropskega sodišča za človekove pravice v že navedeni zadevi Lešnik proti Slovaški, 46. - 48. točka obrazložitve).

Zato je mogoče ob celoviti presoji vseh okoliščin primera ugotoviti kvečjemu, da je vez med kontekstom, kazensko zadevo B. B., in obsojenčevo izjavo, prekinjena. S takšnim načinom izražanja je obsojenec nedvomno sam v ospredje postavil zaničevalni pomen izrečene besede. Vložnikovim navedbam, s katerimi poskuša vzpostaviti določnejšo povezavo med izrečeno besedo in njegovim udejstvovanjem pri spremljanju kazenske zadeve B. B., ni mogoče slediti.

39. Ob izpolnjenih znakih kaznivega dejanja razžalitve treba - tudi po presoji Vrhovnega sodišča - dati prednost oškodovankini pravici do časti in dobrega imena. Zaničevalni značaj in namen obsojenčeve izjave je mogoče prepoznati znotraj in (še toliko bolj) zunaj konteksta, v katerem je bila izrečena.

Vrhovno sodišče zato ocenjuje, da je v tem delu nedvomno nujno, da se zaščiti oškodovankina pravica do časti in dobrega imena.

Presoja načela sorazmernosti z vidika izrečene kazenske sankcije in tveganja zastraševalnega učinka

40. Kot že pojasnjeno, celovita presoja sorazmernosti posega in obstoja nujne družbene potrebe (pressing social need) zahteva celovito presojo kazenske sodbe in izrečene sankcije z vidika 39. člena Ustave in 10. člena EKČP. Razlogi za poseg v svobodo govora z izrekom kazenske sankcije morajo biti še prav posebej prepričljivi (odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-1128/12 z dne 14. 5. 2015, 26. točka obrazložitve).

41. Vložnik najprej smiselno zatrjuje, da kazenska sankcija ni nujna, ker je bila zadostna sankcija izrečena že z ukrepom odstranitve iz razpravne dvorane. Vrhovno sodišče temu stališču ne more slediti. Kazenski pregon razžalitve je pojavna oblika kazenskopravnega varstva pravica do časti in dobrega imena, ki jo zagotavljata 35. člen Ustave in 8. člen EKČP. S tem je država prevzela tudi (pozitivne) obveznosti zagotoviti učinkovito kazenskopravno varstvo te pravice v razmerjih med posamezniki (primerjaj načelno izhodišče, tudi v primeru varstva časti in dobrega imena, v Bédat proti Švici, št. 56925/08 z dne 29. 3. 2016, 73. točka obrazložitve). Takšnega varstva oškodovankinih pravic prav gotovo ni mogoče zagotoviti z izrečenim ukrepom odstranitve iz sodne dvorane.

42. Vložnik posplošeno zatrjuje tudi, da so sankcije za nespoštovanje pravil v dvorani "druge, ne kazenske." Ob tako nedoločni trditveni podlagi je mogoče zgolj ugibati, katere sankcije - poleg odstranitve z zasedanja - naj bi bile zadostne. Zato se Vrhovno sodišče do te navedbe ne more opredeljevati (prvi odstavek 424. člena ZKP). Na splošno je mogoče ponovno opozoriti le, da bistvo pričujoče kazenske zadeve ni varstvo avtoritete sodišč, ampak varstvo pravice do časti in dobrega imena.

43. Zato pa je iz vložnikovih navedb mogoče določno razbrati, da nasprotuje ne le kazenski naravi, ampak tudi izbiri ter odmeri kazenske sankcije. Sodišče prve stopnje je izbilo in odmero izrečene denarne kazni utemeljilo z naslednjimi razlogi (30. točka obrazložitve), ki jim pritrjuje tudi pritožbeno sodišče (12. točka obrazložitve sodbe):

1. "Sodišče se je pri izbiri kazenske sankcije odločilo za izrek denarne kazni, saj meni, da bo le ta dosegla pričakovani učinek, da obdolženi kaznivih dejanj ne bo več ponavljal, in vzpostavila zavedanje obdolženec o nedopustnosti svojega ravnanja, izvršitve kaznivih dejanj. Obdolženi je namreč po glavni obravnavi v obravnavani zadevi ... zoper oškodovanko ponovno izgovoril isto žaljivko ..., pri tem pa poudaril, enako kot pri zagovoru, da bi - če bi imel hujšo besedo, bi jo uporabil, ob tem pa tudi ponovil, da mu ni žal in da ta beseda ne zajema vsega, kar ona je ... Pri tem je upoštevalo težo storjenega kaznivega dejanja ... , stopnjo obdolženčeve krivde in okoliščine, v katerih je bilo dejanje storjeno. Kot obteževalno okoliščino je sodišče ... upoštevalo obnašanje obdolženega po storjenem dejanju ... Kot olajševalno okoliščino je sodišče upoštevalo dosedanjo nekaznovanost obdolženega, kakor tudi to, da je obdolženi kaznivo dejanje storil v starosti 75 let, v čustveno nabitem ozračju, ko se je kot družbeno aktivne državljan kot javnost udeležil razglasitve sodbe v sojenju B. B., katerega je kot zainteresirana javnost spremljal od samega začetka in glede katerega je bil prepričan, da ... ni kriv in v takih okoliščinah ga je razburila odločitev sodnice, ki je obtoženega ... spoznala za krivega in mu izrekla 25 let zavora ter ponovno odredila pripor ... in je sojenje sodnice ocenjeval kot krivično."

44. Namen ozkega polja omejevanja svobode govora v zadevah javnega pomena, sploh pri izjavljanju o

ravnanju sodnic in sodnikov, je (med drugim) zmanjšati tveganja zastraševalnega učinka (chilling effect), zaradi katerega bi se posameznike odvrčalo od ustavno dopustnega izražanja. Izjavljanje o ravnanju sodnic in sodnikov, ki je neločljiv del nadzora nad sodno vejo oblasti, je treba obravnavati podobno kot primere političnega govora. To tveganje morajo sodišča zato upoštevati tako, da presodijo ne le učinek sankcije za storilca kaznivega dejanja, ampak tudi učinek sankcije na druge ljudi in njihovo (politično) delovanje (prim. sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije I Ips 40945/2018 z dne 13. 5. 2021, 17. točka obrazložitve; prim. T. Pavčnik, Zastraševalni učinek (chilling effect) kot osrednje merilo? v A. Teršek, ur.: Svoboda izražanja, mediji in demokracija v postfaktični družbi, Lexpera, Ljubljana 2018, str. 288 in sl.). Tveganje zastraševalnega učinka nedvomno zmanjšujejo že prepričljivi razlogi, s katerimi sta sodišči pravilno prepoznali zaničevalni pomen in namen obsojenčeve izjave. Vendar pa je posebno pozornost v tem delu treba nameniti tudi obrazložitvi odločbe o sankciji, še posebej kadar ta (lahko) pomeni (ali vodi v) poseg v osebno svobodo (primerjaj sodbo Vrhovnega sodišča Republike Slovenije I Ips 13079/2012 z dne 17. 9. 2015, 21. točka obrazložitve; in odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-300/16 z dne 17. 6. 2021).

45. Tem zahtevam razlogi, ki sta jih ponudili nižji sodišči, ne zadostijo.

Prvič, sodišči sta spregledali, da je izvršitev denarne kazni - zaradi obligatornosti izreka načina izvršitve (87. člen KZ-1 in drugi odstavek 359. člena ZKP) - lahko tesno povezana z odvzemom prostosti. Obligaturnost določb o načinu izvršitve kazenskemu sodišču zožuje polje presoje pri odločitvi za izrek denarne kazni, kadar to pomeni poseg v svobodo govora. Zaradi možne (pravzaprav pogojne, če je prisilna izvršba neuspešna) izvršitve z odvzemom prostosti ni mogoče spregledati poudarjenih tveganj zastraševalnega učinka. Njen izrek morajo narekovati prepričljive individualizirane okoliščine.

Drugič, sodišči sta okoliščine, ki pomenijo širši kontekst obsojenčevega izjavljanja, obravnavali kot (običajne) olajševalne okoliščine. Po presoji Vrhovnega sodišča je treba kontekst obsojenčevega izjavljanja - ob siceršnji ugotovitvi, da je izpolnil znake kaznivega dejanja - upoštevati že pri izbiri (in ne šele pri odmeri) kazenske sankcije.

In tretjič, v pravnomočni sodbi ni mogoče najti presoje širših družbenih učinkov denarne kazni. V razlogih je mogoče prepoznati le, da sta sodišči opravili presojo z vidika obsojenčevega položaja (oziroma njegovega ravnanja po kaznivem dejanju).

46. To pomeni - upoštevajoč stališče o razlagi 372. člena ZKP (glej zgoraj) -, da je podana kršitev kazenskega zakona iz 5. točke 372. člena ZKP. Glede na trditveno podlago, ki jo ponuja vložnik, glede na dejstva, ki so bila pretresena v postopku ter ugotovljena v pravnomočni sodbi, in ob upoštevanju prepovedi spremembe kazenske sankcije na slabše (385. člen ZKP), je mogoče ugotovljeno kršitev odpraviti s spremembo sodbe in izrekom ustrezne kazenske sankcije. Po presoji Vrhovnega sodišča so v obravnavani zadevi izpolnjeni pogoji za izrek sodnega opomina. Z izrekom sodnega opomina bo pravnomočna sodba zadostila zahtevam 39. člena Ustave in 10. člena EKČP, ob upoštevanju načela sorazmernosti in okoliščin obravnavane zadeve.

47. Sodni opomin se sme izreči za kazniva dejanja, za katera je predpisana denarna kazen ali zapor do enega leta (med katera sodi tudi dejanje razžalitve), če so storjena v takih olajševalnih okoliščinah, ki jih delajo posebno lahka (prvi odstavek 68. člena KZ-1). Pri odločanju, ali naj izreče sodni opomin, upošteva sodišče osebnost storilca, njegovo prejšnje življenje, njegovo obnašanje po storjenem kaznivem dejanju, stopnjo krivde in druge okoliščine, v katerih je dejanje storil (četrti odstavek 68. člena KZ-1).

Prav specifičen kontekst obsojenčeve izjave pomeni takšno olajševalno okoliščino, ki dela njegovo dejanje posebej lahko. Hkrati ni nobenega dvoma, da pomeni njegovo ravnanje - z očitno izjemo žaljivke, ki jo je namenil oškodovanki - družbeno udejstvovanje, ki je preraslo v intenzivno kritično odzivanje na delo kazenskih sodišč, kakršnega je le redko mogoče zaznati. Ugotovitve sodišč, da je dejanje storil v prepričanju o krivičnosti obtožb in postopka zoper B. B., v čustveno nabitem ozračju in zelo razburjen, so okoliščine, ki izbiro sodnega opomina še utrjujejo.

Nižji sodišči sta se pri izbiri denarne kazni (namesto sankcije opominjevalne narave) oprli na obsojenčevo ravnanje po kaznivem dejanju, tj. na ponovitev izrečene žaljivke. Takšno ravnanje bi v drugačnih okoliščinah nedvomno zmanjšalo zanesljivost ti. pozitivne prognoze obsojenčevega ravnanja (glej B. Nerat, v M. Šepec, ur.: Kazenski zakonik s komentarjem, Splošni del, Lexpera, Ljubljana 2020, str. 844). Po presoji Vrhovnega sodišča pa je v obravnavanem primeru takšno stališče - prav zaradi zapovedane zadržanosti pri kazenskopravnem sankcioniranju javnega govora - prezgodnje. Kočljivost kazenskopravnih posegov v svobodo govora namreč terja, da kazenska sodišča dopustijo posamezniku kar največ možnosti, da svoje ravnanje v prihodnje prilagodi mejam še dopustnega, v tem primeru pri spremljanju dela sodnikov in sodnic. To ni le sporočilo obsojencu, ampak tudi širšemu krogu ljudi, ki spremljajo delo sodišč. Takšna odločitev v največji meri zmanjšuje tveganja zastraševalnega učinka zaradi kazenskopravnega sankcioniranja posegov v čast in dobro ime nosilcev sodne oblasti, in hkrati dopušča stopnjevanje kazenskopravnega odziva, če bi bilo to potrebno.

O drugih kršitvah

Kršitev iz 11. točke prvega odstavka 371. člena ZKP

48. Kršitev iz 11. točke prvega odstavka 371. člena, ker naj bi v razlogih sodbe manjkala predstavitev izvedenih dokazov (izpovedb oškodovanke in prič), ni podana. Relevantno vsebino in dokazno oceno oškodovankine izpovedb ter prič C. C. ter D. D. je prvostopenjsko sodišče podalo v 8. in 28. točki obrazložitve, preostalih prič (E. E. in F. F.) pa v relevantnih deli v 23. in 25. točki obrazložitve. Zatrjevana kršitev ni podana.

Kršitev pravice do nepristranskega sodišča

49. Vložnik zatrjuje kršitev pravice do nepristranskega sodnika zaradi sodelovanja višje sodnice Stanke Živič pri odločanju o pritožbi zoper sodbo sodišča prve stopnje. Navaja, da je imenovana sodnica sodelovala tudi pri pritožbenem preizkusu sodb v zadevi B. B., ki naj bi bila z obsojenčevo zadevo (ki naj bi bila "le stranska veja" zadeve B. B.) tesno povezana.

50. Vložnik zatrjuje, da obsojenec ni bil seznanjen s sestavo pritožbenega senata, ker ga višje sodišče z njo ni seznanilo, in zato prej ni mogel zahtevati izločitve imenovane višje sodnice. To pomeni, da pričakuje vsebinsko presojo okoliščin, ki jih navaja. Ustavno sodišče Republike Slovenije je dne 12. 3. 2020 sprejelo odločbo Up-96/15-33, U-I-208/18-8, ki je bila dne 20. 4. 2020, dan pred sejo pritožbenega sodišča v obravnavani zadevi, objavljena v Uradnem listu Republike Slovenije. V njej je ugotovilo, da je protiustavna ureditev, ki ne vsebuje pravila, ki bi bodisi zavezoval sodišče bodisi stranki nalagal breme ustreznega ravnanja zaradi predhodne seznanitve s poimensko sestavo senata, na katerega bi se lahko navezovala prekluzija zahtevati izločitev člana senata. To pomeni, da v obravnavani zadevi ni mogoče uporabiti pravila o časovnih omejitvah zahtev za izločitev sodnikov višjega sodišča iz tretjega odstavka 41. člena ZKP, ampak je treba vložnikove navedbe vsebinsko presoditi (prim. stališče v 19. točki navedene

odločbe Ustavnega sodišča). Po svoji vsebini vložnik zatrjuje okoliščine, ki naj bi vzbujale dvom o nepristranskosti višje sodnice (6. točka prvega odstavka 39. člena ZKP) in s tem relativno bistveno kršitev določb kazenskega postopka (3. točka prvega odstavka 420. člena ZKP).

51. Zatrjevana kršitev ni podana. Vložnik ne zatrjuje kršitev pravice do nepristranskega sodnika v subjektivnem smislu, tj. da bi imela višja sodnica vnaprej oblikovano mnenje v obravnavani zadevi. Zato je treba vložnikove navedbe presojati skozi objektivna merila tega procesnega jamstva. Ustavno sodišče je že presodilo, da položaj, ko "sodnik vrednostno ocenjuje izjave, ki se nanašajo nanj osebno, ter sankcionira njihovega avtorja, že samo zase poraja objektivno utemeljen dvom o nepristranskem sojenju." (odločba Up-185/14-19, U-I-51/16-9 z dne 28. 9. 2016, 13. točka obrazložitve).

52. V obravnavani zadevi je položaj očitno drugačen in narekuje drugačen sklep. Prvič, očitno je, da višja sodnica, na katero se nanašajo vložnikove navedbe, v obravnavani zadevi ni oškodovanka in da se obsojenčeve izjave nanjo ne morejo nanašati. Drugič, vložnik ne ponudi prav nobene okoliščine, ki konkretizirala zatrjevano povezavo med zadevo B. B. in odločanjem višje sodnice v tej zadevi; dejstvo, da je tudi oškodovanka kazenska sodnica, ni pomembno. In tretjič, pravni in dejanski podlagi obeh zadev ne bi mogli biti bolj različni. Odločitev v tej zadevi nima nikakršne sporočilne vrednosti za odločitev v zadevi B. B., in obratno.

Vrhovno sodišče tako pred seboj nima prav nobene okoliščine, ki bi kazala, da je bila višja sodnica zainteresirana za izid postopka zoper obsojenca, ali da ni bila odprta za obsojenčeve navedbe v pritožbenem postopku oziroma da je odločala na podlagi dejstev in argumentov, ki bi ne bili predstavljeni v sodnem postopku temveč pridobljeni izven njega (glej odločbo U-I-92/96 z dne 28. 3. 2002, 16. točka obrazložitve). Zato vložnikove trditve ostajajo na ravni bojazni, ki pri razumnem človeku ne more vzbuditi upravičenega dvoma o nepristranskosti imenovane višje sodnice (glej 10. točko obrazložitve odločbe Up-185/14-19, U-I-51/16-9 z dne 28. 9. 2016).

O kršitvi iz 5. točke prvega odstavka 371. člena ZKP in zatrjevanem maščevalnem oziroma zastraševalnem motivu oškodovanke

53. Vložnik s posredovanjem obsojenčeve izjave (7. razdelek zahteve) smiselno zatrjuje kršitev predpisov o upravičenem tožilcu. Kršitev ni podana: če je dejanje iz 158. člena KZ-1 izvršeno proti uradni osebi v zvezi z opravljanjem njene službe (drugi odstavek 168. člena KZ-1), se pregon začne na predlog oškodovanca. To pomeni, da je upravičeni tožilec le državni tožilec, predlog oškodovanca pa predpostavka za tek sodnega postopka (136. člen ZKP). Okrožno državno tožilstvo je oškodovankin predlog prejelo 26. 6. 2017 (list. št. 5).

Ob tem je treba ugotoviti, da vložnikova trditev o zastraševalnem in maščevalnem motivu oškodovanke, ni pomembna. Prav gotovo oškodovanci v kazenskem postopku (zlasti pri dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ali na predlog, kot v tem primeru) v kazenskem postopku lahko pričakujejo tudi osebno, moralno zadoščenje (prim. 6. točko obrazložitve sklepa Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-285/97-15 z dne 10. 5. 2001). V obravnavani zadevi vložnik zatrjuje neenako obravnavanje (in s tem vpliv na kazenski pregon). Pri tem pričakuje, da se bo sodišče opredelilo do (proti)pravnosti ravnanja oškodovanke (vložitve predloga za pregon), s katerim je izrazila osebno prizadetost zaradi izrečenih besed. Vložnik predlog za pregon primerja z ukrepom odstranitve iz sodne dvorane, kar kaže, da ga zmotno šteje kot izraz pravno urejenega izvajanja sodne oblasti. Nasprotno, razlogi, ki oškodovanca vodijo k vložitvi predloga za pregon, se izmikajo pravnemu urejanju in bodo vedno izraz oškodovančeve osebne

prizadetosti zaradi ravnanja storilca kaznivega dejanja.

O kršitvi iz 10. točke prvega odstavka 371. člena ZKP

54. Vložnik zatrjuje kršitev prepovedi spremembe na slabše (385. člen ZKP), ki določa: "Če je podana pritožba samo v obtoženčevo korist, se sodba ne sme spremeniti v njegovo škodo glede pravne presoje dejanja in kazenske sankcije."

55. Vložnik v odločbi višjega sodišča o plačilu sodne takse v višini 450 EUR kot strošku pritožbenega postopka prepoznava prikrito spremembo odločbe o kazenski sankciji. Odločba o denarni kazni in odločba o stroških kazenskega postopka imata poudarjeno različni pravni in dejanski podlagi ter pravni značaj. Odločba o stroških sodnega postopka vzpostavlja civilnopravno obveznost povrnitve stroškov postopka in ne pomeni presoje utemeljenosti očitkov kaznivega dejanja. Odločitev o stroških zato nima kazenskopravne narave in je ni mogoče primerjati z odločbo o denarni kazni, z višino dosojene sodne takse pa ne utemeljevati kršitve prepovedi spremembe kazenske sankcije na slabše.

C.

56. Vrhovno sodišče je iz navedenih razlogov zahtevi ugodilo le delno. Predlogu, naj Vrhovno sodišče spremeni pravnomočno odločbo tako, da izreče oprostilno sodbo, ni mogoče slediti; prav tako ni podlage za razveljavitev izpodbijane sodbe in vrnitev v ponovno sojenje. Iz razlogov, ki so bili pojasnjeni, pa je treba pravnomočno odločbo na podlagi prvega odstavka 426. člena ZKP spremeniti tako, da se obsojencu izreče sodni opomin.

57. Za odločitev so glasovali Branko Masleša, mag. Kristina Ožbolt, Mitja Kozamernik in dr. Primož Gorkič. Barbara Zobec je napovedala odklonilno ločeno mnenje.

-----
¹ Dostopni na portalu www.fran.si.

² Pri tem ni mogoče spregledati sporočila odločbe Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-495/16-15, Up-540/16-14 z dne 18. 7. 2016 o ugotovljeni kršitvi 22. v zvezi z 19. členom Ustave pri odločanju o priporu B. B.

*****

ODKLONILNO LOČENO MNENJE VRHOVNE SODNICE BARBARE ZOBEC

[ATTACH CLASS="lipdf" ID="2022030908290526"]Povezava na pdf dokument[/ATTACH]

Datum zadnje spremembe: 11.04.2022